

Balio Sruogos laiškas Vytautui Bičiūnui, 1924-04-28, iš Klaipėdos - į Kauną

[Klaipėda,] 28-IV [19]24 [m.]

[Klaipėda,] 28-IV [19]24 [m.]
[Turgaus gatvė 48-49]

Mielas Vytautai,

Nepyk, kad laiško neparašysiu, kokio norėtum ar kokį turėtum rašyti. Visų pirma apie tiesiogius reikalus.

1) Dėl Tavo honoraro iš „Kl. žinių“ - nei aš galiu jo didumą nustatyti, nei aš galiu įsakyti - kada reikiant mokėti. Aš čia apskritai jokios valios neturiu, piniginiu žvilgsniu - tuo labiau. Net pats nežinau, kada ir kiek aš galėsiu gauti. Tavo recenzijų talpinimas eina ne be tam tikro trynimosi tarp „galią turinčiųjų“ ir iš mano pusės. Kaip susitarei su dr. Šauliu [1], taip ir bus, aš čia nieko nežinau - ir neturiu vilties sužinoti.

2) Apskritai - kiek išmanydamas[,] rašyk. Medžiagos laikrašty absoliutiškai nėra. Jei Tavo rašinėliai „užkliūva“ - ne iš mano priežasties.

3) Tavo sumanymus dėl „Gairių“ [2] priimu. Sakai[,] rašyk. Aš ne tik negaliu dabar rašyti, ir pagalvoti apie tai negaliu. Įsivaizduok. Gyvenu Sandkrugėje [3]. Keliaus 6 val. rytą, nes reikia būti 7 1/2 jau redakcijoj. Redakcijoj išsėdžiu iki 4 val. popiet. Namu pareinu 4 1/2 val. Pavalgau pietus - per dieną alkanas, popiet rašau vedamąjį: kur aš galiu gauti laiko kitokiems dalykams!

Tokiomis idiotiškais sąlygomis kaip gyvas dar nėsu niekur dirbęs. Ir kad žinotum santykių su - šlykštumą!

Būsiu laimingas, kai galėsiu iš čia ištrūkti! [4]

Tavo Balys

KOMENTARAI

[1] Jurgis Šaulys (1879-1948), spaudos darbuotojas, filosofijos daktaras, nuo 1924 m. dienraščio Klaipėdos žinios redaktorius.

[2] Vytautas Bičiūnas siūlė Baliai Sruogai bendradarbiauti, leidžiant žurnalą *Gairės*: rašyti straipsnius, recenzijas, siųsti vertimus.

[3] Sandkrugė vok. = Smiltynė.

Balys Sruoga, dirbdamas dienraščio *Klaipėdos žinios* redakcijoje, gyveno Kogalyje, rytais keltu išplaukdavo į Klaipėdą.

[4] Balyš Sruoga šiuo laišku atsakė į neseniai gautą bičiulio Vytauto Bičiūno laišką:

„Kaunas 23/IV 1924.

Baly!

Sveikas šv. Velykų susilaukęs. Linkėjimai tau ir tavo žmonelei, o taipogi tavo Pronskui – Aklasmačiui, o taipogi visiems tavo namams ir užpečiams, ir užkaboriams, kurie dėl Velykų pasidarė švarūs kaip nobažno žmogaus dūšia.

O dabar rašau tau apie reikalą. Prieš keletą dienų gavau iš Fausto laišką, kupiną aimano dėl „Gairių“. Gaila man siųsti tau tą laišką, kad kartais nepražudytum, bet pažymėsiu, jog Kirša perša „Gaires“ leisti „sonderheft-ais“ prisitaikant įvairių sukaktuvinių nuomarų – pradendant užpurni Dantės atsidūsėjimu, baigiant šiūmečiais dejavimais (atseit, iškilmėmis) dėl spaudos 20 metų atgavimo. Man toks siūlymas pasirodė ne tiek faustinis, kiek nabašnikinis. Taigi tuoj atsakydamas iškoliojau jį ir palinkėjau linksmų švenčių.

Tačiau noriu parašyti tau apie savo sumetimus dėl „Gairių“. Mes tarėmės tarp savęs ir nutarėme laukti tavęs parvažiuojant į Kauną. Tada „Gaires“ apieravosime judviem su Kirša. Tatai ketiname daryti ne todėl, kad „nusikratyti“, bet kad tvarkiau atlikus „darbo pasidalinimą“. Mat ikšiol aš visiems įkalbinėju, kad privalome visas darbo šakas šiaip vykdyti: kiekvienai sričiai rūpinti nužymimas žmogus, kurs tą darbą atlieka (vyriausiai). Taip: Sutkus tvarko teatrą, aš teikiu repertuarą „Vilkolakiui“. Noriu dabar Jomantą pritraukti prie dirbimo dekoracijų, kostiumų ir t. t. Puida rūpina „biznio“ dalykus. Faustas ir tu turėtumėt redaguoti „Gaires“ ir kitus mūsų leidinius ir t. t. Be panašaus „suspecializavimo“, mano nuomone, darbas negal sėkmingai vystytis.

Mano giliu įsitikinimu, tu visais atžvilgiais klydai vykdamas Klaipėdon. Kaune tuos pačius pinigus kur kas lengviau būtumei galėjęs pelnyti. Bet kas pasidarė – tas pasidarė. Užtat nuo rudens mes tave labai laukiame. Juoba svarbi bus mum tavo parama bekeliant eikštėn spaudoje mūsų teatro darbo ypatingumus. Ikšiol aš atlieku to generalinio „teatro gynėjo“ pareigas. Bet man jau per daug to darbo ir, be to, ne visad esti patogu viešai savo žodis tarti.

Kalbėjova mudu su Sutkum dėl tavo sumetimo apie viešą „pasisakymą“ „Skirgailos“ autorizavimo reikalu. Sutkus pripažino tau „recht“. Bet aš prie to pripažinimo norėčiau viena pridėti: taip, Sruoga turi „recht“, bet tegu jis tuoj atvažiuoja ir padeda mum skelbti visuomenei mūsų darbo pradus. Be savojo Bualo ar kito panašaus moralinio mecenato mes būname priversti „slapstyti“ ir „kombinuoti“, nes esama žmonių, kurie moka a priori nustatyti kitus ar patys „nusistatyti“.

[G]rįšiu vėl truputį prie „Gairių“. Turiu paaimanuoti, kad ikšiolei niekas „neserga“ dėl „Gairių“ ir tatai yra visų blogiausia. Aš esu užverstas darbu iki ausų. Be to, „sam ponimajės“ – dėl kai kurių savo būdo ypatingumų daugiau šiam sviete turiu neprietelių negu prietelių. Taigi ir viliamės tavimi. Tik norėčiau žinoti, kokius literatus (pavardėmis) tu manai esant reikalinga pritraukti prie „Gairių“? Aš tau iš savo pusės turiu pažymėti, kad nežiūrint kitų mūsiškių „prieš“ nusistatymo (aš ir patsai apgailėstauju dėl jo „dekadanso“) kalbinau Šeinių, ir tas atsisakė motyvuodamas „rašyba“ ir dar kažkuo. Savickis, mano nuomone, gali būti laikas nuo laiko duodamas „desertui“. Jis „Gairėms“ simpatizuoja. Bet ikšiol nieko nedavė. Aš labai norėčiau, kad „Gairėse“ pasirodytų rimtesni K. Binkio eilėraščiai. Binkis prieš mane dėl Lemenkudros kaip šuo prieš katiną. Tik aš labai norėčiau, kad tie kvaili santykiai kuo greičiausiai likviduotųsi. Putinas mum palankus. Ko mes ikšiol neišjudinam (ir tai, regis, ne dėl „antipatių“) – tai Šatrijos Ragana. Visgi jos apysakaitės geresnės už visų kitų mūsų apysakininkų blevyzgus. Taigi, būtinai pažymėk visus alei vieną, kas, tavo nuomone, yra kvietini į „Gairių“ talką. O dėl tavęs, tai, aš manau, jau šiandien turėtumei vieną-kitą rašinių tuojau duoti „Gairėms“ – ir tai rinkinius, ne bet kokius. – Žiūrėk, keli klausimą apie Kanto santykius su „taika“. O kodėl, po velnių, neparašai „Gairėms“ apie Kanto pažiūras į meno kūrybą arba apie Kanto filosofijos įtaką į naująjį meną? Aš ir tai galėčiau (tik, žinoma, diletantiniai pagvildinti tas temas. O tau – pora valandų darbo – ir straipsnis bus gatavas.). Taigi sėsk tuoj ir rašyk, kad už savaitės rašinyms būtų Berlyne. (Perrašyk mašinėle ir siųsk šiuo adresu: F. Kirša b/Altenkiech, Landhausstr. 43, Gth. Berlin (Vilmersdorf)).

Tu gal stebies mano „miesčioniškumu“ bevertinant pavienius autorius. Bet, mano giliu įsitikinimu, kol dar taip mažai teturime dailiosios raštijos gamintojų ir skaitytojų, svarbu turėti žurnalą „žmonišką“ – nes per daug „poniškas“ tūnos ant lentynų... Pagaliau, tas klausimas – diskutuotinas.

Beje, prie progos noriu tavęs klausyti, kodėl tu taip nemėgsti Butkų Juzės? Aš perskaičiau jo „Paparčio žiedą“ ir likau sužavėtas. Pamenu, „Skaitymuose“ tu kaltinai jį plagiaturoj. Norėčiau išgirsti, iš kur jis semdavo savo „įkvėpimą“ ir ką tu manai apie „Paparčio žiedą“? Aš recenzavau tą „albumėlį“ „Gairėms“, taigi nenorėčiau, kad tu mane paskui kolytum. Beje, 3 No „Gairių“ mes ketiname daryti teatro „sonderheftu“ medžiagos apščiai jau turime. Gera būtų, jei tu parašytum tąja tema kokį rašinį ar perdirbtum savo straipsnio („Naujienuoms“) tą dalį, kur kalbi apie lietuvių teatrą ir „Vilkolakį“. Pagaliau, tai tavo dalykas, ką duosi tam „sonderheftui“. Bet duoti privalai. Paskutinis „Gairių“ šių metų No bus pavestas specialiai Kudirkai. Turėk tai omenyje.

O dabar pora žodžių dėl mano bendradarbiavimo „Klaip. žiniuose“. Turiu nusiskūsti, – kam pavėlini talpindamas mano recenziją. Atmink, kad Kaune „Klaip. ž.“ skaitomas ir parduodamas visuose kioskuose. Be to, pavyzdžiui, apie „Dainos“ spektaklį tu ikšiol netalpini mano recenzijos, nors aš padariau prierasą, kad mes dedame didelės svarbos Vitkausko viešam atestavimui. Juk „Daina“ nuo rudens žadanti steigti Kaune opertą Vitkauskui vadovaujant. Tai būtų naujas peilis mūsų darbui ir, be to, pilna prasme „meno šaltatanezija“ iš Vitkausko pusės. Juk tai ne režiseris, bet „duch Caria Nebesnago“! Taigi būtinai spausdink tą recenziją. Nes [?] Dievi, pusė mėnesio laiko praėjo nuo tos dienos, kai aš ją pasiunčiau. Be to, nedaryk man medžiaginės skriaudos. Teatro dalykai nekaip eina. Taigi kiekvienas litas man brangu. Beje, atsimink ir įsakyk administracijai nuo šio mėnesio mokėti man už kiekvieną recenziją „minimum“ 20 litų, kaip esame sutarę su Šauliu (laikė „Dainos“ jubilėjini spektaklis). Jei jūs būtumėt nustatę dar aukštesnį honorarą einant Min. kabin. priimtomis normomis („Lietuva“ už recenzijas moka iki 40 c. eilutei), tai būtų dar geriau. Žodžiu, pats žinosi, kaip pasielgti.

Pamenu, kadaisiai tu buvai ketinęs rašyti „Gairėms“ apie Tairovo teatrą. Gal dabar parašytumei? Aš esu pasirengęs rašyti apie visas tavo poezijos knygas. Rašysiu „vaišnoriškai“. Mat toks jau esu ir neketinu kitoks darytis. Tik pridėsiu kai ką apie eiliavimo poetinės kalbos ypatingumus. Ar nesikoliosi už tokią „vmaniją“?

Baigi[u] – baigiu – baigiu.

Šį rudenį šventas [Ž]ukas rengia meno parodą. Kviesime Varniuką, Kulvietį, Zikarą, Rimšą ir dar kai ką. Beje, į „Gairių“ kooperatyvą kooptuosime Varniuką, tave ir Kiršą. Pajus aš už jus uždėsiu iš savo honoraro s-tos kredituodamas pusei metų. Tavo Vytautas (Vytauto Bičiūno laiškas Baliui Sruogai, iš Kauno – į Klaipėdą, 1924-04-23, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 726, l. 1-4r-v).